

Received: Jan. 30, 2018 • Revised: Apr. 26, 2018 • Accepted: Aug. 11, 2018

การสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยวเชิงศิลปะอาหาร ในการท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์ Gastronomy Tourism's Value Added Creation in Community Tourism, Buriram Province

ณัฐกานต์ พฤษสรนันท์ (Natthakan Pruksorranan) ¹

จุฑามาศ วิศาลสิงห์ (Jutamas Wisansing) ²

สมยศ แก่นหิน (Somyos Kaenhin) ³

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางหรือรูปแบบในการเพิ่มมูลค่าสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยการสร้างกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่าง ทูตด้านอาหาร (Gastro Diplomats) และพ่อครัวแม่ครัวในท้องถิ่น และเพื่อศึกษากระบวนการสร้างต้นแบบแนวทางในการเชื่อมโยงเรื่องการท่องเที่ยวเชิงศิลปะอาหารกับการเกษตรตามแนวคิดเกษตรกรผู้ปราดเปรื่อง (Smart Farmers) และการออกแบบผลิตภัณฑ์ต่างๆ สู่สินค้าและบริการการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ อีกทั้งเพื่อประยุกต์แนวทางหรือรูปแบบการคิดสร้างสรรค์สู่การเพิ่มมูลค่าและการสอดประสานวิถีไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น

¹ อาจารย์ประจำคณะการจัดการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยบูรพา ถนนลงหาดบางแสน ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี 20131 และเป็นผู้นิพนธ์ประสานงาน อีเมล: goongnatthakan@gmail.com (Lecturer, Faculty of Management and Tourism, Burapha University, Long Hard Bangsaen Road, Tambon Saensuk, Amphoe Muang Chonburi, Chonburi 20131, Thailand, Corresponding Author, email: goongnatthakan@gmail.com)

² กรรมการบริหาร บริษัท เพอร์เฟคลิงค์ คอนซัลติ้ง กรุ๊ป จำกัด 129/171 หมู่บ้านเพอร์เฟคเพลส ตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000 (Managing Director, Perfect Link Consulting Group Co., Ltd., 129/171 Mooban Perfect Place, Tambon Bang Rak Noi, Amphoe Mueang, Nonthaburi 11000, Thailand)

³ นักวิจัยบริษัท เพอร์เฟคลิงค์ คอนซัลติ้ง กรุ๊ป จำกัด 129/171 หมู่บ้านเพอร์เฟคเพลส ตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000 (Researcher, Perfect Link Consulting Group Co., Ltd., 129/171 Mooban Perfect Place, Tambon Bang Rak Noi, Amphoe Mueang, Nonthaburi 11000, Thailand)

ในสาขางานศิลป์ที่หลากหลายที่นำสู่การพัฒนาสินค้าและบริการท่องเที่ยว เพื่อนำสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ และเศรษฐกิจขับเคลื่อนด้วยคุณค่า โดยเน้นส่งเสริมการออกแบบงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวตามรูปแบบการออกแบบบนฐานของชุมชน โดยนำวิถีไทย วิถีถิ่น มานำเสนอเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวใหม่ได้ เป็น การท่องเที่ยวเชิงศิลปะอาหาร ซึ่งมีเทคนิคการนำเสนออาหารเชิงศิลปะเป็นตัวเร่งปฏิกิริยา (Catalyst) ช่วยกระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration) ในการสร้างสิ่งใหม่ๆ ขึ้นในชุมชนได้ด้วย เช่น รูปแบบใหม่ ในการจัดวางอาหารและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร

คำสำคัญ: การสร้างมูลค่าเพิ่ม, การท่องเที่ยวเชิงศิลปะอาหาร, การท่องเที่ยวชุมชน

Abstract

This research aims to study the model for increasing the value of tourism-related products and services by creating a collaborative process between Gastro Diplomats and local chefs, the prototyping link process between gastronomy tourism and agriculture of Smart Farmers, product design for other forms of tourism, and to apply the model of creativity to added value and the harmonization of Thai way and local wisdom at destination by various arts and folks way for creative economy by applying the community-based design model to introduce local Thai ways of life as a new tourism products: gastronomy tourism. The artisan food presentation technique acts as a catalyst to inspire and motivate at destination to create new things in the community, such as the modern food decoration layout and Gastronomic Tourism Trails.

Keywords: Value Added Creation, Gastronomy Tourism, Community Tourism

บทนำ

ภายใต้แนวคิด “เท SETTER” (สำนักพัฒนาการประชาสัมพันธ์, 2560) หรือออกแบบมุมมองการท่องเที่ยวแบบโต้เก้เข้าทำเข้าที่ในรูปแบบลึกซึ้งด้วยตัวนักท่องเที่ยวเอง ด้วยการท่องเที่ยวเมืองไทย สร้างสรรค์กิจกรรมไทย โดยออกไปค้นหาและนำเสนอมุมมองความหลากหลายทั่วไทยในด้านการผสมผสานความนิยมในผ้าถิ่นร่วมสมัย เมื่อไปท้องถิ่นใดก็นำเสื้อผ้าท้องถิ่นมาประยุกต์ให้เข้ากับรูปแบบของตัวเอง (แต่งเท) ด้านอาหารการกินนั้นให้นเน้นการลิ้มลองอาหารถิ่นสูตรพิเศษที่ไม่ได้พบเจอจากที่ใดง่ายๆ (กินเท) ด้านประสบการณ์ที่สร้างสรรค์ให้เที่ยวแบบลึกซึ้งต้องสัมผัสให้ถึงสิ่งที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น

ร่วมเรียนรู้ และลงมือทำด้วยตนเอง ได้สัมผัสถึงเสน่ห์ของความเป็นไทย พร้อมกับได้สิ่งทีมาจากการทำด้วยตัวเองที่มีขึ้นเดียวในโลกกลับบ้าน (ทำเท) ด้านการเก็บภาพความทรงจำ นักท่องเที่ยวรุ่นใหม่มักสะพายกล้อง แบกกระเป๋าเป้ ออกไปเปิดมุมมองใหม่ให้โลกรู้ (มุมมอง) ด้านการดื่มด่ำบรรยากาศเก๋ไก๋ ณ ร้านประจำถิ่น (ซิลล์เท) ด้านการซื้อของที่ระลึก เนื่องจากการท่องเที่ยวแบบถึงถิ่น ต้องซื้อของดีประจำถิ่น (ซื้อเปเท) ด้านการเลือกเข้าพักหนะที่เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นไม่ซ้ำใคร (ไปมาเท) ด้านการสัมผัสวิถีชุมชนโดยการแฝงตัวไปสัมผัสกับประเพณีพื้นบ้านแบบคนถิ่น (เทศกาลเท) ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มุมมองโลกทัศน์จับเข้าแลกเปลี่ยนมุมมองใหม่ กับปราชญ์พื้นบ้าน (แลกเปลี่ยนความเท) และด้านการรักในการท่องเที่ยวเมืองไทยด้วยจิตรักเมืองไทย (ใจเท) ซึ่งมีความหลากหลายในความเป็นไทย ที่ “เท” ไม่แพ้ใคร โดยใช้กลุ่มคนรุ่นใหม่ หรือเจนวาย (Gen Y) มาเป็นผู้จุดกระแสการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศ ผ่านพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) (พิจิตรา มงคลศรีพิพัฒน์, 2559)

นอกจากการท่องเที่ยวเชิงศิลปะอาหาร ศิลปหัตถกรรมในท้องถิ่นยังสามารถนำมาประยุกต์เพื่อพัฒนาต่อยอดตามแนวคิด เศรษฐกิจขับเคลื่อนด้วยคุณค่า (Value-driven Economy) ได้อีกด้วย ซึ่งการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยคุณค่า คือเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นคุณค่าของสินค้า นำมาเป็นปัจจัยในการกำหนดราคาผู้บริโภคยินดีจะจ่ายแพงกว่าเพื่อให้ได้สินค้าที่ถูกต้องและมีคุณค่า ใช้ประโยชน์ได้มากกว่า ซึ่งมาจากนวัตกรรมที่ใช้ในการออกแบบให้เห็นความสวยงามจากใจ มีคุณลักษณะที่ดี ภาพลักษณ์ที่ดึงดูดให้เห็นถึงการรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เป็นอยู่ของท้องถิ่นอย่างหลากหลาย การสร้างการท่องเที่ยวของประเทศไทยโดยมุ่งเป้าสู่การเป็นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creativity-based Economy) เป็นหนึ่งในความสามารถที่เป็นจุดเด่นของคนไทยอันจะเห็นได้จากผลงานของคนไทยที่ได้สร้างชื่อเสียงระดับโลกเอาไว้มากมายโดยอาศัยความคิดสร้างสรรค์ ไม่ว่าจะเป็นการออกแบบสินค้าแฟชั่นและผลิตภัณฑ์ต่างๆ ซึ่งควรได้รับการสนับสนุนให้เข้าใจการนำเสนอความโดดเด่นของความเป็นไทยและต่อยอดขึ้นไปจากรากวัฒนธรรม จากความเข้าใจที่มาของภูมิปัญญาท้องถิ่นและนำรากนี้ไปสร้างสรรค์สู่การพัฒนาให้ไทยเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอุตสาหกรรมออกแบบแฟชั่น (Fashion Design Industry) ควบคู่ไปกับการพัฒนาตลาดสินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความโดดเด่นและเชื่อมโยงทางการท่องเที่ยวต่อไป (วรพล ไสคติยานุรักษ์, 2557)

เนื่องด้วยการท่องเที่ยวไทยเป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจลักษณะดังกล่าวข้างต้น ซึ่งมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตท้องถิ่นได้อย่างหลากหลาย การวางแผนเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศิลปะอาหารให้ยั่งยืน จึงควรอยู่บนฐานที่เข้มแข็งของการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว จากความเป็นของแท้ตามแบบวิถีถิ่น วิถีไทย และควรมุ่งมั่นให้เกิดการกระจายรายได้และ

ประโยชน์อย่างสูงสุดและทั่วถึงทั้งในเชิงพื้นที่และในการสร้างความมั่งคั่งให้กับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น ภาคการเกษตร และอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดย่อม ประเทศไทยนำการท่องเที่ยวมาเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ และมีเจตจำนงแน่วแน่ที่จะคงไว้ในเอกลักษณ์ความเป็นไทย เพื่อให้เกิดผลทางบวกต่อสภาพแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมของคนในชาติ การก้าวสู่การพัฒนาประเทศไทยตามแบบแนวทางเศรษฐกิจขับเคลื่อนด้วยคุณค่าจะเห็นผลได้จากการนำเรื่องราวอาหารท้องถิ่น และองค์ประกอบอื่นมาประยุกต์ให้เกิดเป็นตัวอย่างในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว (กฤษณ์ท์ แสนทวี, 2560; จุฑามาศ วิศาลสิงห์ และคณะ, 2558; บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548)

โครงการวิจัยนี้มุ่งหวังเพื่อจะเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาทั้งในด้านศิลปหัตถกรรมในลักษณะของการเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงศิลปอาหาร เพื่อเสริมศักยภาพ และขับเคลื่อนการท่องเที่ยวชุมชนให้พัฒนาสอดคล้องตามแนวทาง Thailand 4.0 เพื่อให้สอดคล้องกับโครงการไทยเท่ ทั่วไทย ของหอการค้าไทย และเที่ยวไทยเท่ ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2559) เพื่อได้มาซึ่งผลผลิตและผลลัพธ์ของงานวิจัยนี้ จะเริ่มที่เรื่องราวการทำอาหารท้องถิ่นที่มีความหลากหลาย ร้อยเรียงอย่างมีศิลปะ ทั้งการผลิต การใช้วัตถุดิบ และแหล่งที่มา ที่นำไปสู่เรื่องราวเส้นทางท่องเที่ยวเชิงคุณค่า และจะมีการศึกษาให้เห็นผลในแขนงศิลปด้านอื่นๆ โดยใช้ผลการศึกษาที่ชี้ว่าการประสานทำงานร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชน เน้นส่งเสริมการออกแบบงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวตามแบบ Community based Design Model คือ การคิดจากความเป็นชุมชนแล้วออกแบบสร้างสรรค์ให้ทันยุคสมัยตามแนวทางของคนรุ่นใหม่ให้เห็นคุณค่าของความเป็นไทยอย่างลึกซึ้ง

จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งโบราณสถานศิลปะแบบขอมโบราณที่มีอยู่มากมายกระจายอยู่ในพื้นที่ทั้งจังหวัด อีกทั้งยังเป็นที่รู้จักในฐานะเมืองเกษตรกรรมและหัตถกรรม เพราะเป็นแหล่งปลูกข้าวหอมมะลิที่มีคุณภาพดี และเป็นแหล่งทอผ้าไหมที่สวยงามและมีชื่อเสียง นอกจากนี้ด้วยสภาพพื้นที่ตั้งมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน จึงทำให้มีความหลากหลายของเชื้อชาติซึ่งก่อให้เกิดความหลากหลายของประเพณีวัฒนธรรม จนทำให้เป็นที่รู้จักโดยทั่วไปดังคำขวัญของจังหวัดที่ว่า “เมืองปราสาทหิน ถิ่นภูเขาไฟ ผ้าไหมสวย รวยวัฒนธรรม” จึงถือเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนทางวัฒนธรรมที่สำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์, 2558; สำนักงานสถิติจังหวัดบุรีรัมย์, 2558).

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบในการเพิ่มมูลค่าสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงศิลปะอาหารเพื่อการท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดบุรีรัมย์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการศึกษาจากงานวิจัยนี้ สามารถนำไปกำหนดแนวทางหรือรูปแบบในการเพิ่มมูลค่าสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงศิลปะอาหาร โดยจะเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวในจังหวัดบุรีรัมย์

วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเริ่มจากการศึกษาจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และการวิจัยภาคสนาม (Field Research) โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interviews) แบบกึ่งมีโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยมีการบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์ การเก็บข้อมูลได้เก็บจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้นำชุมชน (กาดัก เต๊ะ ชันหมาก, 2553; สีน พันธุ์พินิจ, 2553)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interviews) และใช้โครงสร้างคำถามนำ (Guide Interview) โดยใช้เทคนิคจากการนำเสนออาหารเชิงศิลปะตามอาหารท้องถิ่นจากตัวกระตุ้น (Catalyst) ซึ่งอยู่บนกรอบแนวคิดของภูมิปัญญาชาวบ้านในพื้นที่วิจัย เพื่อใช้ในการจัดค่ายเชิงปฏิบัติการ เพื่อค้นหาข้อมูลด้วยกระบวนการวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชนทางการท่องเที่ยวเชิงศิลปะอาหาร

ผลการศึกษา

ในงานวิจัยนี้ได้ค้นพบความเป็นไปได้ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่การท่องเที่ยวเชิงศิลปะอาหารของจังหวัดบุรีรัมย์ ดังนี้

การเพิ่มมูลค่าอาหารพื้นถิ่น

หลังจากการสำรวจพื้นที่ และสนทนากลุ่มย่อย พบว่าในท้องถิ่นมีวัตถุดิบที่มีความหลากหลาย ซึ่งมีความแตกต่างในแต่ละพื้นที่เช่นกัน ดังข้อค้นพบในแต่ละพื้นที่ต่อไปนี้

ชุมชนบ้านสนวนนอก จังหวัดบุรีรัมย์

วัตถุดิบท้องถิ่นในชุมชนบ้านสนวนนอก จังหวัดบุรีรัมย์ จากการที่ชุมชนมีวิถีชีวิตแบบหมู่บ้านชนบท วัตถุดิบที่ได้จึงเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต เชื่อมโยงกับหม่อนไหมและพืชผักสวนครัวที่ถูกปลูกหรือขึ้นเองตามธรรมชาติ และอยู่กระจายในพื้นที่ทั่วทั้งหมู่บ้าน ตามวิถีชุมชนชีวิตชาวชนบท ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีการจำหน่าย เช่น ผ้าไหมลายเอกลักษณ์ของท้องถิ่นแต่โบราณ ได้แก่ ผ้าไหมหางกระรอก (กระนีว) ผ้าสไบ ผ้าขาวม้า ผ้าไหมพื้นเรียบ ผ้าคลุมไหล่ยกดอกแก้ว ดอกพิกุล ซึ่งเป็นที่นิยมของชาวต่างประเทศ ผ้าไหมแปรรูปเป็นเสื้อ กระเป๋าอเนกประสงค์ กระเป๋าดินสอ พวงกุญแจ หรือ ตุ๊กตาผ้า เป็นต้น ซึ่งจากวัตถุดิบหลักและอาหารพื้นถิ่นที่มีการบริการให้นักท่องเที่ยวอยู่แล้วนั้น ทีมนักวิจัยได้ร่วมกับชุมชนในการยกระดับและเพิ่มมูลค่าให้แก่อาหารพื้นถิ่นให้เป็นอาหารเชิงศิลปะ ดังตารางที่ 1

ชุมชนบ้านเจริญสุข จังหวัดบุรีรัมย์

วัตถุดิบท้องถิ่นในชุมชนบ้านเจริญสุข จังหวัดบุรีรัมย์ เนื่องจากชุมชนมีวิถีชีวิตใกล้ชิดกับป่าชุมชน ผลผลิตที่สามารถนำมาเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยวเชิงศิลปะอาหารนั้น จึงเป็นวัตถุดิบที่เก็บได้จากป่าชุมชนบนเขาอังคารใกล้แหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านเจริญสุข เช่น หน่อเพ็ก เห็ดเผาะหรือเห็ดถอบ ผักอีหนู ผักหวานป่าหรือผักก้านตรง ผักอีลอก เห็ดโคนหรือเห็ดปลวก ไข่มัดแดง หน่อไฉด ดอกกระเจียว เห็ดก่อ เห็ดน้ำหมาก เห็ดน้ำนม เห็ดข่า เห็ดหน้าวัว เห็ดครก เห็ดถ่าน เห็ดน้ำแป้ง เห็ดโคนน้อยหรือเห็ดถั่ว เห็ดนางหงส์หรือเห็ดระโงก เห็ดตับเต่าหรือเห็ดผึ้ง เห็ดเพ็ก และ เห็ดขอนหรือเห็ดกระด้าง เป็นต้น อาชีพหลักของคนในชุมชนคือการทำนาปลูกข้าวหอมนิล และการทำสวนปลูก ลำไย ฝรั่ง ถั่วลิสง แตงโม แตงไทย ข้าวโพด ถั่วฝักยาว รวมถึงการปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ เช่น กะเพรา แมงลัก ตะไคร้ มะกรูด ข่า พริก มะเขือ มะเขือเปราะเล็ก ยี่ห่วย สะระแหน่ มะนาว ตำลึง ชะอม และผักสลัด ซึ่งเป็นการปลูกแบบผสมผสานกันและปลอดสารเคมี แล้วนำผลผลิตที่ได้มาแลกเปลี่ยนแบ่งปันกันหรือขายในพื้นที่ รายการอาหารหลักๆ ได้แก่ ผักลวกจิ้มน้ำพริกชนิดต่างๆ เช่น น้ำพริกกะปิ น้ำพริกปลาทุหรือปลานิล น้ำพริกปลาร้า ต้มยำไก่บ้าน ย่าง แกงเปรอะ ชุปหน่อไฉด ไข่เจียว ส้มตำ ทอดมันห้วยปลี ซึ่งเป็นเมนูที่ชาวบ้านสามารถหาวัตถุดิบส่วนใหญ่ได้ในท้องถิ่น สำหรับอาชีพเสริม คือ การเลี้ยงนกกระทา ส่วนสินค้าหลักๆ ของชุมชนบ้านเจริญสุข คือ ผ้าภูอัคนี นอกจากนี้กำลังพัฒนาผลิตภัณฑ์ไข่เค็ม โดยมีการรวมกลุ่มกันเป็นชมรมเพื่อนำผลผลิตที่ได้มารวมกันเพื่อให้มีการกระจายรายได้ให้กับสมาชิก ซึ่งจากวัตถุดิบหลักและอาหารพื้นถิ่นที่มีการบริการให้นักท่องเที่ยวอยู่แล้ว ทีมนักวิจัยได้ร่วมกับชุมชนในการยกระดับและเพิ่มมูลค่าให้แก่อาหารพื้นถิ่นให้เป็นอาหารเชิงศิลปะ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 1 อาหารเชิงศิลปะในชุมชนบ้านสนวนนอก จังหวัดบุรีรัมย์

วัตถุดิบหลัก	อาหารพื้นถิ่น	อาหารเชิงศิลปะ
กล้วย	 แกงกล้วย	 หมกลาบปิ้ง
ใบหม่อน	 แกงไก่ใบหม่อน	 เมี่ยงใบหม่อน
หนอนไหม	 ส้มตำดักแด้	 น้ำพริกดักแด้
ขนมท้องถิ่น	 ขนมตดหมา	 ของหวานเป็นยา

วัตถุดิบหลัก	อาหารพื้นถิ่น	อาหารเชิงศิลปะ
ไข่	 ไข่เจียวสมุนไพร	 ดอกฟักทองยัดไส้หมูสับชุบไข่ทอด

ที่มา: คณะนักวิจัย

ตารางที่ 2 อาหารเชิงศิลปะในชุมชนบ้านเจริญสุข จังหวัดบุรีรัมย์

วัตถุดิบหลัก	อาหารพื้นถิ่น	อาหารเชิงศิลปะ
ไก่บ้าน	 ต้มยำไก่บ้าน	 ไก่ลิลีโปป
ไข่เค็มดิน ภูเขาไฟ และ หน่อไค	 น้ำพริกกะปิผักลวก	 น้ำพริกคั่วเห็ดไข่เค็ม

วัตถุดิบหลัก	อาหารพื้นถิ่น	อาหารเชิงศิลปะ
เห็ดตามฤดู และไข่นก กระทา	 แกงเห็ด	 ยำเห็ดป่าฤดูฝน
ปลาดุกย่าง	ห่อหมก	 ห่อหมกปลาดุกย่าง
ขนมท้องถิ่น	ข้าวต้มมัดและขนมฝิง	 ข้าวต้มมัดใจ

ที่มา: คณะนักวิจัย

การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

งานวิจัยนี้มีการศึกษาด้านแบบแนวทางในการเชื่อมโยงเรื่องการท่องเที่ยวเชิงศิลปะอาหารกับการนำงานศิลปะ หัตถศิลป์หัตถกรรมในชุมชน หรือผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นต่างๆ มาพัฒนาต่อยอดทางด้านอาหารเชิงศิลปะ โดยมีการใช้พืช ผัก สมุนไพรปลอดสารพิษ และผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น มาประยุกต์ใช้ในการใช้เพื่อจัดแสดงอาหารเพื่อเพิ่มมูลค่า และคุณค่าต่อผลิตภัณฑ์และสิ่งประดิษฐ์ท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

จากการลงพื้นที่สำรวจพบว่าบ้านสนวนนอกมีเครื่องจักสานและการทำภาชนะจากกะลา จึงควรนำผลิตภัณฑ์มาใช้เพื่อให้เกิดการเพิ่มมูลค่า รวมถึงการใช้วัตถุดิบมาตกแต่งเพื่อให้รู้ที่มาของอาหาร สามารถนำผ้าขาวม้าหรือสินค้าอย่างอื่นมาประดับตกแต่งและสามารถเล่าเรื่องราวของหมู่บ้านผ่านการจัดสำหรับอาหาร โดยต้องนำวัสดุที่ผลิตในชุมชนมาใช้ประโยชน์ให้ได้มากที่สุด ผลิตภัณฑ์ควรมีที่มาที่ไปและเรื่องเล่าที่น่าประทับใจที่สามารถสืบค้นได้

เนื่องจากบ้านเจริญสุขไม่ได้มีเครื่องจักสานของตนเอง ในส่วนของการประดับตกแต่งสำหรับ จึงแนะนำว่าสามารถใช้เครื่องจักสานจากชุมชนข้างเคียงเพื่อเป็นการสร้างเพื่อร่วมทาง หรือพันธมิตรทางการท่องเที่ยว และก่อให้เกิดการท่องเที่ยวเชื่อมโยงอีกด้วย แต่จุดแข็งของชุมชนนี้คือ การนำผ้าภูอัสนีหรือวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องมาตกแต่งเพื่อสร้างเรื่องราวสานต่อให้นักท่องเที่ยวมีความสนใจในผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งเป็นการชักนำสู่เรื่องเล่าของชุมชน ไปจนถึงกระบวนการที่นักท่องเที่ยวตัดสินใจเลือกซื้อผ้าพื้นถิ่นต่อไป ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเชื่อมโยงหัตถศิลป์ท้องถิ่นกับการท่องเที่ยวเชิงศิลปะอาหาร

ชุมชน	วัสดุเด่น	หัตถศิลป์ท้องถิ่น	การท่องเที่ยวอาหารเชิงศิลปะ
บ้านสนวนนอก	ของเหลือใช้		
	ผ้าไหม		

ชุมชน	วัสดุเด่น	หัตถศิลป์ท้องถิ่น	การท่องเที่ยวอาหารเชิงศิลปะ
บ้าน เจริญสุข	ผ้าภูอัคนี		

ที่มา: คณะนักวิจัย

ข้อเสนอแนะ

จากการค้นหาสิ่งที่มีในท้องถิ่นเชื่อมโยงกับการเพิ่มมูลค่าที่พึงมีให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดทางการท่องเที่ยวเชิงศิลปะอาหารจึงควรจัดทำเส้นทางในการท่องเที่ยวเชิงศิลปะอาหาร ดังนี้

แนวคิดในการโฆษณาประชาสัมพันธ์: จังหวัดบุรีรัมย์ การท่องเที่ยวเชิงศิลปะอาหาร: สองแดนดินถิ่นบุรีรัมย์ “จากพื้นราบสู่ภูสูง” (Buriram Gastronomy Tourism: Two Tones - Two Experiences “Flat to Plateau”)

แนวคิดในการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงศิลปะอาหาร: บ้านสนวนนอก จังหวัดบุรีรัมย์: ใส่ผ้าไหม กินไหม นุกตลาดโบราณ (From Farm to Folk) - Village Walking Tour, Foraging and Coming to Cook เนื่องจากบ้านสนวนนอกมีการผลิตผ้าไหมแบบครบวงจร ดังนั้น ควรวางเส้นทางของการพานักท่องเที่ยวเยี่ยมชมให้เป็นระบบมากขึ้นเพื่อเป็นการอธิบายให้เห็นภาพอย่างชัดเจนถึงความเป็นมาและความพิถีพิถันกว่าจะมาเป็นผ้าไหมของบ้านสนวนนอก ทั้งนี้สามารถนำประเพณีหรือการเล่นมาสอดแทรกเพื่อแสดงอัตลักษณ์ของชุมชนในชัดเจนขึ้น ระหว่างทางที่เยี่ยมชมในหมู่บ้านควรให้ตะกร้านักท่องเที่ยวเพื่อหาและเก็บวัตถุดิบในการประกอบอาหาร แล้วนำประกอบอาหารที่ครัวหลังบ้าน ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตทางการท่องเที่ยวทางด้านอาหารได้เป็นอย่างดี

บ้านเจริญสุข จังหวัดบุรีรัมย์: เข้าป่า เก็บเห็ด กินแกง (From Forest to Folk) - Community Forest Trekking Tour, Foraging and Coming to Cook จากการสืบค้นพบว่าสิ่งที่น่าสนใจและทำให้บ้านเจริญสุขแตกต่างจากชุมชนท่องเที่ยวอื่นคือการมีป่าเต็งรังที่สมบูรณ์และมีวัตถุดิบด้านอาหารที่สามารถ

นำมาปรุงได้หลากหลาย จึงควรพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวแบบ Gastronomic Tourism และ เส้นทางแบบ Food Foraging กล่าวคือ ให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสออกหาของป่าเอง และได้ทดลองนำมาปรุงอาหารเป็นรายการอาหารของตัวเอง นอกจากนี้ ควรทำปฏิทินของป่าตามฤดูกาลเพื่อให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมในทุฤดู โดยจากการวิเคราะห์ทั้งสองชุมชน สามารถจัดรายการนำเที่ยว ดังนี้

วันที่ 1

- 7.00 น. เดินทางถึงสนามบินนานาชาติบุรีรัมย์ และรับประทานอาหารเช้าที่ท้องถิ่น
- 8.00 น. นั่งรถมุ่งหน้าสู่ชุมชนบ้านสนวนนอก
- 9.00 น. เดินทางถึงบ้านสนวนนอก เข้าร่วมพิธีบายศรีสู่ขวัญ ซึ่งถือเป็นการต้อนรับแบบวิถีท้องถิ่น
- 10.00 น. เปลี่ยนชุดผ้าไหมท้องถิ่น ถ่ายภาพเป็นที่ระลึก ย้อนรำลึกบ้านโบราณ และเดินเที่ยวชมตลาดโบราณและบริเวณโดยรอบหมู่บ้านชุมชน โดยระหว่างทางมัคคุเทศก์ชุมชนจะบรรยายถึงพืชผักที่พบเจอ บอกเล่าวิถีชีวิต และการเลี้ยงหม่อนไหมและท่านสามารถเด็ดและเก็บพืชผักริมรั้วลงตะกร้าที่จัดให้เพื่อนำมาประกอบอาหารร่วมกัน
- 11.30 น. ร่วมประกอบอาหารท้องถิ่นจากผักที่เก็บมาในตะกร้าที่ครัวหลังบ้านในชุมชน
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวันที่ปรุงร่วมกัน และแลกเปลี่ยนเรื่องราวด้านอาหารชุมชน
- 13.00 น. เรียนรู้การทำสิ่งประดิษฐ์ท้องถิ่นจากของเหลือใช้ในชุมชน
- 17.00 น. เดินทางเข้าที่พักของชุมชน

วันที่ 2

- 7.00 น. เดินขึ้นชมบรรยากาศชนบทยามเช้าในหมู่บ้าน
- 8.00 น. รับประทานอาหารเช้าแบบคนในท้องถิ่น
- 9.00 น. เรียนรู้และทดลองเรื่องการเลี้ยงหม่อนและสาวไหม
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 น. เรียนรู้และทดลองการทอผ้าไหมท้องถิ่น
- 17.30 น. จบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อำลาผู้คนในชุมชน
- 18.00 น. เดินทางนั่งรถมุ่งหน้าสู่ชุมชนบ้านเจริญสุข

วันที่ 3

- 8.00 น. ชุมชนร่วมต้อนรับคณะนักท่องเที่ยว เตรียมพร้อมด้านการแต่งกายเพื่อเดินเข้าป่า เก็บเห็ดตามฤดูกาลเพื่อนำมาประกอบอาหารท้องถิ่นร่วมกัน "เก็บสิ่งที่จะกิน กินสิ่งที่ท่านเก็บ"
- 10.00 น. ทักทายและซื้อวัตถุดิบในการประกอบอาหารเพิ่มเติมในตลาดชุมชน
- 11.00 น. ร่วมประกอบอาหารท้องถิ่นจากที่เก็บมาได้ในพื้นที่ป่าและตลาดชุมชน ที่ครัวเปิดในลานชุมชน
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวันทีปรุร่วมกัน และแลกเปลี่ยนเรื่องราวด้านอาหารชุมชน

- 13.00 น. เรียนรู้และทดลองเรื่องการย้อมผ้าท้องถิ่น
- 17.30 น. จบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศิลปะอาหาร อำเภอผู้คนในชุมชน
- 18.00 น. เดินทางกลับกรุงเทพฯ โดยสวัสดิภาพ

ดังนั้น การเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงศิลปะอาหารตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ จึงเกิดจากการออกแบบและประยุกต์แนวทางหรือรูปแบบการคิดสร้างสรรค์สู่การเพิ่มมูลค่าและการสอดประสานวิถีไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่นในสาขางานศิลป์ที่หลากหลายที่นำสู่การพัฒนาสินค้าและบริการท่องเที่ยว เพื่อนำสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์และเศรษฐกิจขับเคลื่อนด้วยคุณค่า ด้วยการท่องเที่ยวเชิงศิลปะอาหารในพื้นที่ชุมชนบ้านสนวนนอก และชุมชนบ้านเจริญสุข จังหวัดบุรีรัมย์

บรรณานุกรม

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2559). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กฤษณ์ท แสงทวี. (2560). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณค่าแบรนด์ด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยในโครงการท่องเที่ยววิถีไทย. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, 11(4), 281-292.
- กาลัก เตชะชนหมาก. (2553). หลักการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- จุฑามาศ วิศาลสิงห์ และคณะ. (2558). แผนการขับเคลื่อนการท่องเที่ยววิถีไทยและพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. รายงานการวิจัย สนับสนุนโดย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, บริษัท เพอร์เฟคลิงค์ คอนซัลติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- พิจิตรามงคลศรีพิพัฒน์. (2559). พฤติกรรมการเปิดรับ และความพึงพอใจต่อสื่อประชาสัมพันธ์โครงการเที่ยวไทยเท่ กับพฤติกรรมการตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไทย. การค้นคว้าอิสระ นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารเชิงกลยุทธ์, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- วรพล โสคติยานุรักษ์. (2557, 25 ธันวาคม). "เศรษฐกิจสร้างคุณค่า พัฒนาประเทศไทยอย่างยั่งยืน (1)". กรุงเทพฯธุรกิจ.

สิน พันธุ์พินิจ. (2553). *เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์.

สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์. (2558). *ยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัดบุรีรัมย์*. บุรีรัมย์: สำนักงาน
จังหวัดบุรีรัมย์.

สำนักงานสถิติจังหวัดบุรีรัมย์. (2558). *รายงานวิเคราะห์สถานการณ์ การจัดทำข้อมูลเชิงพื้นที่จังหวัด
บุรีรัมย์*. บุรีรัมย์: สำนักงานสถิติจังหวัดบุรีรัมย์.

สำนักพัฒนาการประชาสัมพันธ์. (2560). *เที่ยวไทยแท้*. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาการประชาสัมพันธ์ กรม
ประชาสัมพันธ์.